

Kulturförståelse

Vad är kultur?

Teoritext

Vi blir fler!
INTEGRATION
KOMPETENS
ORGANISATION

EUROPEISKA UNIONEN
Europiska unionen

Kommunförbundet
Kalmar län

Vad är kultur?

Mycket enkelt uttryckt handlar kultur om:

- Det som folk tänker
- Det som folk gör
- Det materiella och icke-materiella som produceras och konsumeras

Kultur kan också beskrivas som den gemensamma världsbilden som en grupp människor delar och som präglar deras vardag och beteenden och som medverkar till att skapa gemenskap, tillhörighet och identitet.

Forskaren Jens Allwood, som skrev en av de första böckerna på svenska om interkulturell kommunikation, definierar kultur så här: *De drag som en viss grupp av människor har gemensamt, som dessutom är inlärd och inte med nödvändighet givna av naturen.*

Andra forskare påpekar att det är i ens kultur som vi ofta hittar vägledning för hur vi bör hantera olika situationer eller lösa olika problem, till exempel konflikter.

Människor skapar kulturer – kulturer skapar människor

Vår kultur är inlärd och har skapats genom vår uppväxt och under påverkan av de människor, sammanhang och samhällen vi har vistats i. Kulturen ligger alltså inte i våra gener och därför kan vår kultur (och vårt kulturella beteende) förändras.

Mycket av det vi säger, gör och tänker i vardagen kan kopplas till kultur i den meningen att det utgör ett mönster i en eller fler grupper som vi är en del av. Samtidigt är vi unika individer med vår egen personlighet. Erfarenheter vi har genomlevt och de val vi har gjort är något som även präglar oss. Detta är svårt att förklara enbart med kultur. Det hänger nämligen även ihop med till exempel ålder och generationer, könstillhörighet, profession, utbildning, social status och arbetsplats.

Det kluriga blir då att även vår syn på till exempel ålder och utbildning också är påverkad av kultur – könsrollen eller ålder betyder ju olika i olika kulturella sammanhang.

Detta är ett exempel på att kultur inte går att bortse ifrån, samtidigt som det är en risk om vi använder "kultur" som den enda förklaringen på vårt beteende.

Därtill kommer att kultur som begrepp är mycket brett, komplext, allomfattande och kan definieras på så många sätt. Konkreta kulturer (som i din eller min kultur) är mycket svåra att avgränsa. Det blir således en utmaning när vi vill använda begreppet kultur som en hjälp till att förstå och hantera ett interkulturellt möte.

Man kan då istället betrakta människor utifrån vilka olika sammanhang de ingår i, något som betecknas som ett intersektionellt perspektiv och ger en bredare förståelse än att enbart leta efter kulturskillnader. Och man kan vara medveten om vilken syn på kultur man använder sig av när man jobbar med interkulturella möten.

Kultur som begrepp utmanar

Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att kultur i sig inte innehåller något resonemang om länder, nationer eller geografiska gränser. Trots det är det vanligt att vi drar paralleller mellan kultur och nation. Men i praktiken är kultur mycket svårt att avgränsa.

När vi använder kultur som förklaring blir det snabbt generaliseringar – både om oss själva och om andra. Det är svårt att greppa den komplexitet som finns i en grupp – eller i en människa. Vi är mycket mer än "vår kultur".

Samtidigt upplever de flesta av oss i vardagen att kultur och kulturella skillnader finns och spelar roll.

Oavsett om vi tycker oss känna en skillnad när vi rör oss över kulturgränser är det ganska otydligt vad vi egentligen menar när vi kategoriserar ett land eller en grupp med hjälp av kultur. Ett exempel är när vi pratar om *svensk kultur*. Vad (eller vem) bestämmer vad det är och vem som är svensk? Menar vi att det är landets fysiska gränser som är avgörande? Att allt och alla som befinner sig inom gränsen är svenskt/svenskar? Om ja, vad gäller då för människor från Sverige som bor i ett annat land? Är det om man är född i Sverige som bestämmer i fall man är svensk? Men vad gäller då för den som inte är född i Sverige, men ändå pratar flytande svenska och själv känner sig svensk?

Eller om vi säger *arabisk kultur*, vad menar vi då? Ofta sätts det automatiskt likhetstecken mellan arabisk kultur och muslimsk kultur. Men det fungerar inte eftersom alla araber inte är muslimer och vice versa. Det finns många länder där man talar arabiska. Är det de man syftar på när man pratar om *arabisk kultur*? Då blir det språket som bestämmer tillhörigheten. I dessa länder finns det också minoritetsgrupper som talar andra språk, till exempel berber i Marocko. Delar inte de den arabiska kulturen då?

Kultur måste betraktas som ett komplext begrepp

Våra samhällen har blivit mer komplexa och med den ökade betydelsen av globalisering har synen på kultur förändrats. En ny syn har vuxit fram genom en kritisk granskning och en revidering av flera teorier som präglade det "gamla" synsättet, där kulturer sågs som homogena, avgränsade och *statiska* enheter. Numera uppfattas kulturer som heterogena, komplexa och *dynamiska* enheter, som

kontinuerligt är i förändring. Dessutom finns det numera en insikt om att varje person kan tillhöra flera kulturer och subkulturer - samtidigt.

Trots att kultur i sig måste förstås som föränderlig och dynamisk (eftersom vi människor och våra samhällen är det) så är det viktigt att ha med sig att inte alla delar (eller kulturer) förändras lika snabbt. Värderingar ("under isbergets yta" som vi beskriver i filmen) är ofta svårare att förändra än beteende som ligger över ytan. En kultur som i sig präglas av mycket inrotade traditioner och en negativ syn på förändring kommer att ha svårare att ta till sig förändringar än en kultur som i sig är förändringsbenägen.

Statisk eller dynamisk?

Hur vi ser på och förstår kultur som begrepp har stor betydelse för hur vi uppfattar interkulturella möten och interkulturell kommunikation.

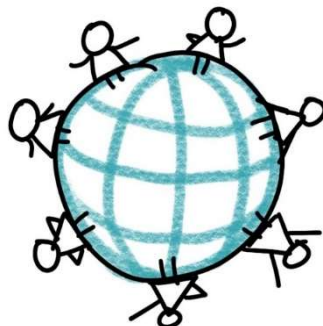
Ser vi på kultur som statisk och avgränsad och som något som "klibbar" sig fast på den enskilda individen, då har vi en tendens till att uppfatta ett interkulturellt möte som en krock, där dessa statiska enheter stöter ihop med varandra.

Uppfattar vi i stället kultur som dynamisk; 'något' som blir till och skapas i mötet mellan människor och som är i ständig förändring på grund av den kommunikation som äger rum, då är det lättare att se ett interkulturellt möte som en bukett av möjligheter, även om mötet förstås också kan kännas som en utmaning.

Vår syn på kultur präglar i sin tur hur vi hanterar situationer med interkulturell kommunikation i praktiken. Ser vi det faktum att vi har olika kulturella vanor eller beteenden som ett problem som ska lösas och en barriär som ska överkommas? Eller ser vi det som ett villkor i all kommunikation att vi alla är båda lika och olika på många olika sätt?

Om vi kan undvika att automatisk betrakta kulturella skillnader som ett hinder blir det enklare att leta efter möjligheter för utveckling genom att hantera skillnaderna på ett konstruktivt sätt där vi kan lära oss av varandra.

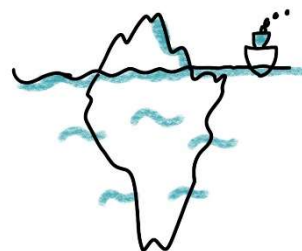
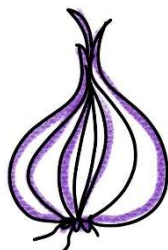
Sammanfattning - Synen på kultur har betydelse för:

- Hur vi betraktar interkulturella möten
- Hur vi hanterar interkulturella möten
- Hur den andra kulturen uppfattas och förstås

Statisk syn på kultur	Dynamisk syn på kultur
<ul style="list-style-type: none"> • Kulturkrock – ett problem • Vår egen kultur hotas – måste bevaras • Högre risk för etnocentrism • Främmande kulturer kan 'botas' – bör bli mer som vi! • Främjar assimilation 	<ul style="list-style-type: none"> • Interkulturella möten – en utmaning och en möjlighet • Skärper medvetenhet om sig själv och den egna kulturen • Unik chans för (själv)utveckling • I mötet med andra, lär vi mer om oss själv • Främjar integration

Två modeller ger var sin bild av vad kultur är: **En lök och ett isberg**

Modellerna är användbara för att påminna oss om att mycket av det som kultur "är" inte går att se – det finns under ytan. Det är därför bra om vi i ett interkulturellt möte förhåller oss undersökande och nyfiket till det som inte syns – båda hos en människa och i en grupp.

Detta förhållningssätt medverkar till ett mer positivt interkulturellt bemötande.

Gå till reflektionsfrågorna på modulsidan och ta gärna en dialog med en kollega, i grupp eller reflektera vidare genom att skriva i din loggbok.